

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo||nis Episcopi Hal-||berstatten[sis] Homiliarum,
nunc sexto || maiori [pro] ante hac unquam dili||gentia
excusarum, || Pars ...**

praeter omnes omnium appendices, accesserunt iam recens homiliae
aliquot piaë, ante hoc tempus excusæ nusquam

Pars Aestivalis

Haimo <Altissiodorensis>

Haimo <Halberstadensis>

Coloniae, 1551

VD16 H 222

Erat homo ex phariseis Nicodemus no. Ioh. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39335

¶ *Si geminatus duodenarius numerus significat*
 statim cadens in faciem, adorat uiuentem in se-
 cula seculorum.

& mittebant coronas suas ante thronum,
 deo uidelicet assignantes, quicquid uirtutis, quic-
 quid habebant dignitatis: quippe qui ex nihilo
 cuncta creauerat.

IN OCTAVA PENTE-
 costes. Iohan. III.

In illo tempore Erat homo ex pharisæis,
 Nicodemus nomine, princeps Iudæorū, hic
 uenit ad Iesum nocte. Et reliqua.

Sicut ignorantia uni
 us aliquādo multis
 obesse solet, sic uni
 us interrogatio multis
 pdesse. Quod in huius le-
 ctionis textu facillime
 cōfirmamus, si Nicodemi
 interrogationem, & dñi
 responsionē solícite attē-
 damus. Vtiliter em̄ un⁹
 ignorat, qñ ad unius in-
 terrogationē, nō unus,
 sed multi, quid utile est

discunt. Nam ut supra e uangelica lectio retulit.
 predicāte domino, Hierosolymis in die festo, mul-
 ti Iudæorum crediderunt in nomine eius, uiden-
 tes signa quæ faciebat. Ipse autē Iesus nō credebat
 semetipsum eis, eo quod nosset om̄es, & quia opus
 ei non erat, ut quis testimonium phiberet de ho-
 mine. Ipse em̄ sciebat quid esset in homine. Ex eis

Ioh. 2.

Q. iij

ergo qui crediderant, unus erat iste Nicodemus: quoniam rudimenta caelestis doctrinae aliquantulum perceperat, cupiens plenius instrui, ut secretius eius allocutione perfrui posset, nocte ad eum uenit, Nox autem, in qua uenit, ipsam ignorantiam qua premebatur, significat, quia enim illum nondum uerum deum esse credebat, sed quasi magistrum docendus adibat, congrue non in die, sed in nocte ueniebat.

Eph. 5.

Non enim de illis erat, qui ab Apostolo audire meruerunt: Fuitis aliquando tenebrae, nunc autem lux in domino: sed potius in illorum numero esse comprobatur, quibus per prophetam dicitur: Surge, illuminare Ierusalem, quia uenit lumen tuum.

Isa. 60.

Eph. 5.

Et per Apostolum: Surge qui dormis, & exurge a mortuis. Vel certe, quia princeps Iudaeorum erat,

Ioh. 9.

[nocte ad Iesum uenit,] metuens sibi imminere aliquod periculum, non solum a Iudaeis, sed etiam a Romanis, iam enim conspirauerant Iudaei, ut si quis eum palam confiteretur Christum, extra synagogam fieret. Non solum quidem nocte in ipso statu temporis, sed etiam uerbis suam ignorantiam pandit, cum ei dicit:

Rabbi, scimus quia a deo uenisti magister,

A deo igitur illum missum ad caelestem magistrum docendum, ex uisione miraculorum intelligebat, necdum tamen ipsum uerum deum credebatur. Et ideo ait: [Rabbi, scimus quia a deo uenisti magister.] Rabbi autem & magister, unum idemque est. Sed hebraice rabbi, latine magister dicitur. Si enim perfecte eum uerum deum esse credidisset, magis dominum quam magistrum appellasset. Sed dum magistrum appellauit, & dominum tacuit, non se perfecte credere manifestauit: quoniam necdum

erat perfusus illo, qui foras mittit timorem, sed potius de illis erat, quibus dicitur: *Quæsierunt gloriam hominum magis quam dei.* Vnde non incongrue figuram catechumenorum tenet, illorum scilicet, qui in fide imbuuntur baptismum percepturi. Et illi quidem requisiti, se deum credere confitentur, necdum tñ eius occulta mysteria capiunt, nec sacramentum corporis & sanguinis ipsius intelligunt. Nos autem qui in fidei fundamento radicati sumus, essentialiter de illo credamus, quod Nicodemus quasi insipiens loquitur. Ipse enim est uerus magister, a quo omnis sapiëntia procedit, & cū quo fuit semper & est ante æuum, sine cuius magisterio insipiens esse conuincitur, etiam qui sibi sapiēs esse uidetur. Qui ait discipulis suis: *Vos uocatis me, magister & domine, & benedicitis: sum enim.* Et iterum: *Vos autem nolite uocari rabbi, unus est enim magister uester.* Credamus aut illū a deo uenisse, iuxta quod ipse in euangelio loquitur, dicens: *Ego a meipso non ueni, sed pater meus misit me.* Et iterum: *Qui me misit, mecū est.* Et alibi: *Vado ad eum qui misit me.* Et rursus: *Exiui a patre, & ueni in mundum.* De cuius aduentu Paulus scribit, dicēs: *At ubi uenit plenitudo tēporis, misit deus filiū suū, &c.* Quod uero subiunxit,

Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo. Non solum autem illa quæ dominus faciebat, sed nec parum aliud boni sine illo fieri posse credamus, qui ait in euangelio: *Sine me nihil potestis facere.* Cæterum per eius gratiam multis datum est esse possibile, quod sine illo omnino esset impossibile, sicut ipse ait: *Qui credit in me, opa quæ ego facio, & ipse fa-*

Ioh. 12.

Ioh. 13.

Mar. 23.

Ioh. 8.

Ibid.

Ioh. 16.

Ibid.

Gala. 4.

Ioh. 15.

Ioh. 14.

ciet, & maiora horum faciet. Ex uirtute autē miraculorū credidit eum a dño esse missum, uel aliquē magnum uirum, sicut Moysen, aut Eliā aut unum ex pphētis; sed ipsam potestātē nō se habere posse credidit, sed a deo accipere. Et q̄ de salute sua sollicitus Nicodem⁹, ad magistrum ueritatis interrogādum uenerat, nō solum modo secundē natiuitatis, sed etiā mysterium passionis & resurrectionis, atq; in cælum ascensionis audiuit. Nam subditur:

Respondit Iesus, & dixit ei: Amē amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit, denuo, non potest uidere regnum dei.] Omnis enim homo originalis peccati uinculo tenetur astrictus, ante quam per undam baptismatis & gratiam sancti spiritus sit ablutus, teste Psalmista q̄ ait: Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Et sicut per beatum Iob dicitur: Nemo mundus est a peccato, etiā si unius diei uita eius fuerit super terrā. Sed Nicodemus, qui nō est ad dominum uenerat, necdum mysterium secundæ natiuitatis intelligens, dixit ad Iesum:

Psal. 50.

Iob. 4.
& 25.

Quomodo potest homo nasci, cum sit senex: nunquid potest in uentrem matris sue iterato introire & renasci?] In quibus uerbis non esse impossibile q̄d audit, adfirmat: sed modum, q̄modo fieri possit, interrogat. Sed q̄d ille de carnali natiuitate dicit, nos de spū sentire debemus. Sicut em̄ homo in uentrē matris sue iterū nō potest introire & renasci, sic q̄ baptizatus est, rebaptizādus nō est. Siue em̄ ab hæretico, siue a quolibet facinoroso in nomine sanctę trinitatis baptizatus fuerit, iterum nō est baptizandus, ne inuocatio tanti noīs uideatur

annullari. Hoc autē sacramentū nec malus peius,
nec bonus melius implere potest. Quia qualiscun-
q; sit minister exterior, spūs sanct⁹ operator est in-
terior. Vnde post baptismum ecclesia peccantibus
pœnitentiā indicit, non autem baptismum iterat.
Quo ordine spiritalis natiuitas impleatur, dñs ma-
nifestat, cum q̄renti Nicodemo respondit, dicens:

Amē amē dico tibi, nisi quis renatus fue-
rit ex aq̄ & spūs sancto, nō potest introire in regnū
dei.] Et cōuenienter in ordine baptizādi utrunq;
posuit, aquā s. & spiritum sanctum. Quia aq̄ cor-
pus lauat, sed spūs sanctus mentē renouat. Super-
flue em̄ aq̄ esset, nisi spiritus sanctus peccata remit-
teret. Aqua igitur exterior significat, qđ spiritus san-
ctus interior operatur. i. mundationē peccatorū.
Ergo aq̄ p̄ficat ad lauac̄, spiritus autē ad gratiā.
liquidē Iohannes baptizabat populum aq̄, nō in
remissionē peccatorū, sed in pœnitentiā, dicens: **Mat. 3.**
Ego baptizo in aq̄, medi⁹ autē uestrum stetit, quē
uos nescitis. Hic est qui baptizat in spiritu sancto
& igni. Postquam ergo ille uenit, qui singulari pri-
uilegio meruit, ut spūs sanctus sup eum in specie
columbe descenderet & maneret. & p̄ suum bap-
tismum nostrum baptismū sanctificauit omnes cre-
dētes remissionem peccatorum accipere credim⁹.
De quo baptismate dominus dicit: Vos autem ba-
ptizabimini spūs sancto non post multos hos dies. **Act. 1.**
Et iterum: Baptismate meo baptizabimini. Et rur-
sus: Baptismate habeo baptizari. Sed q̄ ad ianuā
paradisī rhōphea illa flammea, & gladius uersati-
lis post peccatū positus fuerat, necesse erat ut per
spūs sanctum peccatis relaxatis, credētibus iterum
per baptismum aperiretur. Quod quia inuisibilis

Mat. 20.
Luc. 12.

spiritus inuisibiliter operatur, recte subiungit:

Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.] Ac si diceret dominus: Sicut caro ex carne nascitur, sic per spiritum dei spiritus hominis renouatur. Vnde ait Apostolus. Renouamini spiritu mentis uestræ, & induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est, in iustitia & sanctitate ueritatis. Solæ autem mentes fidelium nouerunt, quia cum aliquis ad baptismum uenit, descendit filius ire, & ascendit filius reconciliationis: descendit filius diaboli, & ascendit per adoptionem filius dei: descendit filius discordiæ, & ascendit filius pacis. Cæterum coram oculis insipientium & infidelium, qui nihil aliud, quam quod oculis uident, credere uolunt, totum quod in baptismo agitur, ludus esse putatur. Vnde in fine, uisita sanctorum gloria, dicturi sunt: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij: nos insensati, uitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Quomodo ergo cõputati sunt inter filios dei, & inter sanctos fors illorum est?

Eph. 4.

Sap. 5.

Non mireris, quia dixi tibi, oportet uos nasci denuo.] Quia Nicodemus, quod a magistro ueritatis audierat, nõdum perfecte intelligere poterat, non mediocriter mirabatur. Sciebat enim ueritatem falli non posse: & tamen quomodo fieret, quod ueritas proferebat, non intelligebat: & ideo mirabatur. Cuius mentem dominus ab admiratione remouens, sacramentum secundæ natiuitatis manifestius declarauit, subiiciens:

Spiritus ubi uult spirat, & uocem eius au-

dis, sed nescis unde ueniat, aut q̄ uadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu.] Spiritus ubi uult spirat, quia cuiuscunq; mentem uult illuminat, sic ut Apostolus enumeratis eiusdē spiritus sancti donis, ait: Hęc omnia operatur unus atq; idem spiritus. **1. Co. 12**
 tus, diuidens singulis prout uult. [Et uocem eius audis,] cum is, quem repleuerit, te pręsente deum confiteretur. [Sed nescis unde ueniat aut q̄ uadat:] quia eius nec initium, nec finis uidetur. Siue certe, [nescis unde ueniat aut quo uadat.] quia qualiter in hominem ingrediatur, & egrediatur, uidere nō potes. quoniam inuisibilem habet naturam, intantum, ut si te pręsente ad horam aliquem spiritus prophetę repleuerit, uidere non possis. Si em̄ tu ipse spiritum corporalibus oculis uidere non potes, & tamen te spiritum habere non dubitas, multo magis spiritum dei inuisibiliter operantem uidere non uales: & tamen quod inuisibiliter operatur, fidelis mens non dubitat. [Sic est om̄is qui natus est ex spiritu.] Id est, sicut spiritus dei inuisibilis est, sic hominis spiritus inuisibilis est. Et sicut spiritus dei inuisibiliter operatur, sic spiritus hominis inuisibiliter renascitur. Et quia hoc sacramentum inuisibile quisquis non intelligit, non contumaciter, sed humiliter inquirere debet, sicut Nicodemus adhuc interrogat, dicens:

Quomodo possunt hęc fieri?

Cui a domino responderetur:

Tu es magister in Israel, & hęc ignoras?
 Quod nō insultando dominus dicit, quali q̄ magister uocaretur, & tamen tanti mysterij ignarus esset, sed illum ad humilitatis uiam prouocat, sine q̄

ianua regni cælestis non aperitur. Ait enim:

Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod uidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis. ¶ In quibus uerbis indiuisibilem trinitatem in substantia humanitatis ostendit, cum unus idemque dei filius loquens non singulariter, sed pluraliter, dicit: quod scimus loquimur: quia qd scit filius, scit pater, scit & spiritus sanctus. Et quod loquitur filius, loquitur pater, loquitur & spiritus sanctus. Et quibus una est substantia, non dispar est scientia: Testimonium eius non acceperunt, quia sicut ipse dixit: Ego ueni in nomine patris mei, & non suscepistis me.

Joh. 5:

Si terrena dixi uobis, & non creditis: quomodo si dixerō uobis cælestia, credetis? ¶ Frequenter dominus ad discipulos & ad turbas loquens, similitudines de rebus terrenis, adhibuit, sed quia illi terrena & uisibilia non credebant, quomodo cælestia capere possent? Ut autem ex multis unum, proferamus, terrena dominus eis ostendit, cum ait: Soluite templum hoc, & in triduo suscitabo illud. Illi autem non intelligentes, quod de templo corporis sui loqueretur, ad materialis templi destructionem siue restorationem sermonem conuerterunt, dicentes: Quadraginta & sex annis edificatum est templum hoc, & tu tribus diebus excitabis illud? Quisquis autem cæleste sacramentum cognoscere desiderat, paulatim ad superiora ascendere debet. Unde postquam dominus modum secundæ natiuitatis Nicodemo aperuit, ascensionis suæ potentiam declarauit, dicens:

Joh. 2:

Id.

Et nemo ascendit in cælum, nisi qui de-

[cēdit de cælo, filius hoīs q̄ est in cælo.] Vbi qua-
 ritur, q̄ modo filius hoīs descēdisse de cælo iuxta
 ipsius promissionē, & ante ascensionē in cælo esse di-
 catur. Ad quod dicendū, q̄ mediator dei & homi-
 nū dñs Iesus Christus, in una eadēq; p̄sona ex dua-
 bus substantiis creditur, diuina s. & humana. Quia
 idē est filius dei, q̄ & filius hoīs: & idem filius hoīs,
 q̄ & filius dei. Ipse ergo descendit de cælo p̄ huma-
 nitatē, q̄ erat in eo per diuinitatē. Et ipse ascendit
 in cælū p̄ humanitatē, ubi semper erat per diuinita-
 tem. Cui simile est q̄d alibi dicit, Exiui a patre, & Ioh. 16
 ueni in mundum: itē relinq̄ mundū, & uado ad
 patrem. ¶ Quæritur itē, q̄re dicat, Nemo ascen-
 dit in cælum &c. cum oīs fidelium ecclesia illo se as-
 censurā esse credat, quo caput suū meminit p̄cessis-
 se, iuxta ipsius p̄missionem, dicentis: Volo pater Ioh. 12
 ut ubi sum ego, ibi sit & minister meus. Ad q̄d di-
 cendū, q̄a oīm electorū caput est Christus, & huius
 capitis mēbra sunt oēs electi, quibus ait Apосто-
 lus: Vos autē estis corpus Christi, & mēbra de mē-
 bro. Membra ergo capiti suo adhgrentia, in cælū I. Co. 12
 sunt ascensura. Sed q̄a nullus sua uirtute uel meri-
 to cælum ascendere potest, nisi p̄ eius gratiā, q̄ de
 cælo in terrā descēdere dignatus est, recte dicitur:
 [Nemo ascendit in cælū, nisi q̄ descendit de cælo,
 filius hoīs qui est in cælo.] Quia dñs Iesus Christ⁹
 cum suis membris unū efficitur corpus, qui ergo
 cæli ascendere desiderat, capiti suo totis uiribus ad-
 hæreat. Et quia prius dñi passio consummanda
 erat, & postmodum eius ascensio declarāda, Nico-
 demū magistrū Mosaicę legis, dñs ad spiritalem
 eiusdē legis intelligentiā, puocat, cum subiungit:
 Et sicut Moyses exaltauit serpentem in de

Nu. 21.

fero, ita exaltari oportet filium hominis.] ¶ Vbi
historiæ ueteris libri Numeri dominus meminit,
in qua tercio longi itineris populus Israeliticus af-
flictus, murmurasse contra dominum & Moysen
legitur. Propter quod misit in eos dñs serpentes
ignitos, ad quorum morsus cum plures moreren-
tur, uenerunt ad Moysen, dicentes: Omnes mori
mur, ora pro nobis ad dñm. Cumq; orasset Moy-
ses, iussit eum dominus facere serpentē æneum, &
ponere in stipite pro signo dicens: Si quis percuf-
sus eum aspexerit, uiuet. Facta est mira res, & an-
tea inaudita. Mordebantur a serpentibus, aspicien-
tē serpentem, & sanabantur. Aenei ergo serpen-
tis exaltatio, domini passionem præfigurauit, qui
exaltandus erat in cruce, sicut ipse in præsentī lo-
co dignatus est exponere. De qua ipse alibi ait: Si

Ioh. 12,

exaltatus fuero a terra, omnia trahā ad meipsum.
Nec cuiuslibet indignum uideri debet, si dominus
per assumptam humanitatem serpenti compare-
tur: quia ipse per prophetam de seipso loquitur,

Psal. 21.

Ego autē sum uermis & non homo, opprobrium
hominū & abiectio plebis. Et sicut in septuagin-
ta interpretibus legitur, scarabeus clamabat de li-
gno, id est, Christus de cruce. Sicut enim serpens il-
le similitudinem habebat ignitorum serpentium,
sed tamen a ueneno serpentium alienus erat: sic dñs
Iesus Christus apparuit in similitudine carnis pec-
cati, nullam tamen maculam traxit peccati. Aene-
us autem dictus est serpens, propter infinitam in
Christo æternitatem. Aes autē durable est metal-
lum, & ualde sonorum. & natura æternitatis nec
initium habuit, nec finem habebit. Vel quia æs ru-
bicundum habet colorem, æneus dictus est serpens,

propter preciosi sanguinis effusionem. Igniti autem serpentes, quorum moribus homines peribant, uenenosas cogitationes & mortiferas persuasiones significant. Quæ cum delectatione peruersam usque ad consensum perducunt, quasi pungendo animam interinuunt. Nam & primi parentes nostri in paradiso serpentis astutia sunt decepti. Miro ergo ordine contra serpentem ponitur serpens, quia per hoc quod dominus pro nobis passionem sustinuit, antiqui serpentis caput contriuit. Quicumque ergo originalis peccati punctione, uel cuiuscumque uulneris contagione uult sanari, intueatur serpentem in stipite, id est, confiteatur Christum in cruce, & hunc crucifixum. Cumque tali fide armatus crucifixerit membra sua cum uitijs & concupiscentijs, non solum a mortis periculo liberari, sed etiam ad uitam peruenire merebitur æternam. Unde & subditur:

Ut omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat uitam æternam. Omnis enim (ait scriptura) quicumque iuocauerit nomen domini, saluus erit. sicut ipse saluator in euangelio ait: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet. Et omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternum. Ille autem uere credit, qui sic uiuit sicut Christus precipit. Qui autem confitetur uerbis, sed factis eum negat, non uitam meretur, sed pœnam. quia sicut ait iacobus apostolus, Fides sine operibus mortua est. Et iterum: Tu credis quod unus sit deus? bene facis, & dæmones: credunt, & contrem sicut.

Icel. 2.

Ioh. 11.

Iac. 2.

Ibidem.

DOMINICA II. POST

Pentecosten. I. Ioh. III.

Charissimi, Deus charitas est. In hoc ap-
R